

בית המשפט העליון

רע"א 258/11

כבוד השופט י' דנציגר

בפני:

בנק ירושלים בע"מ

המבקש:

נ ג ד

המשיבים:

1. אטל רגב
2. חנינא רגב
3. אברהם סנדומירסקי
4. כלאס לס נכסים והשקעות בע"מ
5. לוי כהן
6. אליקים סלע
7. עו"ד אליה פורס

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי חיפה בע"א 5033/07 שניתן ביום 6.12.2010 על ידי כבוד השופטות ש' שטמר, ח' הורוביץ וכבוד השופט ד"ר ע' זרנקין

עו"ד י' שוואב

בשם המבקש:

החלטה

לפניי בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (השופטות ש' שטמר, ח' הורוביץ והשופט ד"ר ע' זרנקין) בע"א 5033/07 מיום 6.12.2010, בו התקבל ברוב דעות ערעור על פסק דינו של בית משפט השלום בהדרה (השופטת ח' אטיף) בת.א. 1021/05 מיום 14.10.2007, במסגרתו נדחתה תביעתם של המשיבים כנגד המבקש.

רקע עובדתי

1. כפי שעולה מפסקי הדין של הערכאות הקודמות המשיבים הנם חקלאים ממושב "חרות" והם בעלי הזכויות בנחלה במושב. משנקלעו המשיבים לחובות הם

ביקשו ללוות כסף בסכום של כ-20,000\$ אך נתקלו בקושי לקבל הלוואה בנקאית רגילה שכן זכויותיהם בנחלה היו כשל ברי-רשות והבנק אליו פנו לא היה מוכן לקבל את זכויותיהם בנחלה כבטוחה להחזר ההלוואה שביקשו. בעקבות מודעת פרסום בעיתון המושבים, לפיה ניתן לקבל הלוואה גם למי שבשל מצב זכויותיו בנחלה מתקשה להשיגה, הם פנו למר אליקים סלע שקישר בינם לבין אברהם סנדומירסקי וכהן לוי (להלן בהתאמה: סנדומירסקי ולוי) [הנתבעים 2 ו-4 בבית משפט השלום]. כנטען בבית משפט השלום על ידי המשיב, לוי הסביר לו כי בתמורה לעמלה בשיעור של 10% מסכום הלוואה הוא יסדיר בעבורו הלוואה בבנק, ולמרות שהמשיב נזקק להלוואה בסך של כ-20,000\$ בלבד, שכנע אותו לוי כי כדאי לו לקחת הלוואה גבוהה יותר. המשיב סיכם איתו כי ההלוואה תהיה על סך השווה ל-64,000\$. לוי מסר למשיב כי הצליח להשיג בעבורו הלוואה בתנאים טובים אצל המבקש, בנק ירושלים (להלן: הבנק) והפגיש אותו עם סנדומירסקי והציג אותו בפניו כמי שיסדיר את נושא ההלוואה בבנק.

2. לאחר שהמשיב הציג לסנדומירסקי מסמכים מסוימים, סנדומירסקי הודיע לו כי ההלוואה אושרה ונקבעה פגישה בסניף הבנק בנתניה. בפגישה זו נכחו המשיבים, סנדומירסקי ועו"ד אליהו פורס שהוא גם נוטריון (להלן: עו"ד פורס) [הנתבע 6 בבית משפט השלום], אשר נתבקש על ידי סנדומירסקי להיות נוכח בפגישה על מנת לאמת את חתימות המשיבים על המסמכים הנדרשים. בפגישה הוצגו למבקשים מטעם הבנק מסמכים שונים עליהם חתמו לשם שיעבוד זכויותיהם בנחלה לטובת הבנק. לימים, הסתבר כי המשיבים נפלו קורבן לתרגיל עוקץ לפיו ערכו לחובותיה של חברה הנשלטת על ידי סנדומירסקי. גובה הערבות היה עד 300,000\$. לאחר הפגישה בבנק נערכה פגישה נוספת במשרדו של עו"ד פורס שם חתמו המשיבים על יפוי כוח לטובת עו"ד פורס וכן נחתם בפגישה זו מסמך שהתברר כ"הסכם שיתוף" בין המשיבים לבין החברה שבשליטתו של סנדומירסקי. בדיעבד הסתבר כי ההסכם נדרש על ידי הבנק כתנאי למתן ההלוואה לסנדומירסקי שכן הבנק לא הסכים להסתפק בערב מן השורה. לימים התברר כי לוי וסנדומירסקי נטלו מהבנק הלוואה של 300,000\$ ומשלא עמדו בתשלומי ההחזר החל הבנק בהליכי גביה כנגד המשיבים כעריבים להלוואה שנטלו לוי וסנדומירסקי. לשם הבהירות יצויין כי ההלוואה נלקחה מהבנק על שם החברה שבשליטתו של סנדומירסקי ואילו המשיבים לוו 64,000\$ מהחברה.

3. משהחל הבנק לנקוט בהליכי הוצאה לפועל למימוש הבטוחה, הגישו המשיבים תובענה לבית משפט השלום בה עתרו למתן פסק דין הצהרתי כנגד הבנק על פיו הם לווים של הבנק בהלוואה שסכומה 64,000\$ בלבד ואין הם עריבים להלוואה שסכומה

\$300,000 וכן עתרו הם לחייב את יתר הנתבעים לשלם להם סך השווה ל-\$236,000 שהוא ההפסד שיגרם להם ככל שתדחה טענתם כנגד הבנק.

רהליכים לפני בית משפט השלום

4. בבית משפט השלום טענו המשיבים כי הבנק כשל במילוי חובותיו כלפיהם בכך שלא הסביר, לא גילה ולא הזהיר אותם מפני מהות המסמכים עליהם חתמו ולא בירר את כל הפרטים הנדרשים לגבי לוי וסנדומירסקי. לטענת המשיבים, הם נפלו קורבן לתרגיל עוקץ ולא ידעו כי הם חותמים על ערבות בסכום של \$300,000 כאמור לחברה בשליטתו של סנדומירסקי וכי אם הבנק היה עושה את הבדיקות הנדרשות ומגלה להם את המידע הרלבנטי הרי שהם לא היו נקלעים לגסיבות שנוצרו. בית משפט השלום עמד על פסיקתו של בית משפט זה המטילה על הבנק חובת גילוי כלפי הערב אודות פרטים מהותיים הנוגעים לעיסקה כמו גם על חובות הגילוי הקבועות בחוק הבנקאות (שרות ללקוח), התשמ"א-1981 והוק הערכות, התשכ"ז-1967. בית משפט השלום הדגיש כי חובת הגילוי כלפי הערב מחייבת את הבנק להסביר לו אודות מהות העיסקה, סכומה והריביות שיחילו עליה כמו גם משמעות ערבותו. ודוק, בית משפט השלום קבע כי "הבנק... אינו מחויב לשמש לתובעים אומנת, וודאי שאין זה מתפקידו להזהיר את התובעים מפני מי שהתובעים בחרו בהם כשותפים לעיסקה משותפת, וכל שכן כאשר התובעים מתייצבים בבנק מלווים ע"י עורך דין מטעמם". כמו כן דחה בית משפט השלום את טענתם של המשיבים כי הבנק אחראי כלפיהם בגין תרמית והטעיה, בין היתר מהטעם שהמשיבים חתמו על מסמכי הבנק בסניף הבנק כשהם מלווים בעורך דין מטעמם וכן משום שהמשיב העיד כי ידע שהוא חותם על מסמכים לפיהם הוא ממשכן את הנחלה ער לסכום של \$300,000. משכך, קבע בית משפט השלום כי יש לדחות את הטענה לפיה המשיבים חשבו שהם נוטלים הלוואה של \$64,000 בלבד. עוד קבע בית משפט השלום כי המשיבים העידו כי נמנעו מלקרוא את המסמכים שהוצגו להם להתימה בבנק ולכן אין הם יכולים להישמע בטענה כי לא ידעו על מה הם חותמים. המשיבים ערערו על פסק דינו של בית משפט השלום.

פסק דינו של בית המשפט המחוזי

5. דעת הרוב בבית המשפט המחוזי, מפי השופטות שטמח והורוביץ, קבעה כי ממצאיו העובדתיים של בית משפט השלום אינם מדויקים. כך למשל, בית משפט השלום קבע כי המשיבים חתמו על הסכם שותפות עם החברה שבשליטתו של סנדומירסקי ועל סמך הסכם זה ניטלה ההלוואה במסגרתה המשיבים ערבו לחברה. דעת

הרוב קבעה כי הסכם השותפות אותו דרש הבנק לראות כתנאי למתן החלואה נחתם רק אחרי שהמשיבים חתמו בבנק על שטרי המשכון, וכי הסכם זה כלל לא היה לפני פקיד הבנק עת החתים את המשיבים על הטפסים הנדרשים. משכך פקיד הבנק לא היה רשאי להניח כי מדובר בשותפים עסקיים המודעים למהות העסקה אלא היה עליו להתייחס אל המשיבים כאל ערכים ולהסביר להם אודות מהות העסקה ומשמעות חתימתם על הטפסים השונים. כמו כן קבע בית המשפט המחוזי כי בניגוד לקביעתו של בית משפט השלום המשיבים לא היו מלווים בעורך דין מטעמם שכן עו"ד פורס ייצג את האינטרסים של סנדומירסקי וגם משום כך לא היה בסיס להנחתו של הבנק כי המשיבים מוגנים ומבינים את השלכות חתימתם על ערימת הטפסים עליהם הוחתמו.

6. מעבר לכך קבעה דעת הרוב כי מעדותו של פקיד הבנק שהחתים את המשיבים עולה באופן מפורש כי הוא לא הסביר למשיבים דבר בנוגע למשמעות חתימתם על הסכמי המשכון וכי בשעה שהמשיבים חתמו על המסמכים הנדרשים לא היה מונח לפניו הסכם השותפות. לפיכך, קבעה דעת הרוב כי פקיד הבנק לא עשה מאומה על מנת לנרדא שהמשיבים מודעים לעסקה או להסכם השותפות הקצוצר והתמזה עת הם חתמו על מסמכי המשכון וכל שעניין את פקיד הבנק הוא שיש לו בטוחה ראויה. כמו כן חשבוך הבנק של החברה נפתח לצורך קבלת החלואה דגן בלבד והבנק לא הכיר את פעילותה של החברה או של סנדומירסקי ולוי. פרט להמלצה שקיבל הבנק לגבי סנדומירסקי מבנקאי כלשהו כאוסטריה לא בירר הבנק דבר על החברה ונציגיה. דעת הרוב בחנה את ההלכה הפסוקה והספרות בנושא חובת הגילוי והבדיקה של הבנק כלפי הערב ועמדה על ההתפתחות החקיקתית בתחום זה. דעת הרוב קבעה כי חובתו של הבנק להסביר לערב על הסיכונים שהוא נוטל הופכת למוגברת כאשר יש מקום לחשוש כי הערב אינו מודע לכל הנסיבות וכאשר חשש זה מאושש בשל אישיותו של הערב. לפיכך, קבעה דעת הרוב כי הפרות חובת הגילוי וחובת תום הלב בנסיבות העניין מצדיקות את ביטול המשכון.

7. דעת המיעוט מפי השופט ד"ר זרנקין גרסה כי הבנק לא הפר את חובותיו על פי דין ולא הטעה את המשיבים ואין להיעזר ב"חוכמה שכדיעבר" ולהתחשב בעובדות שהתגלו בשלב מאוחר יותר. בראש ובראשונה נסמכה דעת המיעוט על ממצאי המהימנות שקבע בית משפט השלום לגבי המשיבים והתרשמותו מהם. דעת המיעוט קבעה כי הטלת חובה מוגברת על הבנק חורגת מקווי המתאר של היקף החובות המוטל על בנק כלפי מי שמבקש לערוב לחלואה שנוטל ממנו צד שלישי. בהמשך לכך צויין בדעת המיעוט כי בנסיבות העניין לבנק לא הייתה כל סיבה לחשוב כי מדובר בתרגיל

עוקץ ובמיוחד לאחר שהבנק קיבל המלצה לגבי סודומירסקי מבנקאי אוסטרי. ברור זו נקבע בדעת המיעוט כי בדיקת מהימנותו של הלווה היא עניין לערב ולא לבנק.

בנגד פסק הדין של דעת הרוב מכוונת הבקשה שלפניי.

תמצית נימוקי הבקשה

8. מטענת המבקש לאור המסכת העובדתית שנקבעה על ידי בית משפט השלום לא היה מקום להתערבותה של ערכאת הערעור ובמיוחד נוכח ממצאי המהימנות שנקבעו על ידי הערכאה הדיונית שהתרשמה מהמשיבים באופן שלילי. מטענת המבקש יש סתירה בקרב הערכאות הדיוניות בנושא היקף חובת הגילוי כלפי הערב ומשכך הבקשה מגלה שאלה משפטית החורגת מעניינם הפרטי של הצדדים ומצדיקה רשות ערעור ב"גלגול שלישי". כמו כן טוען המבקש כי קיומה של מחלוקת עקרונית בין שופטות הרוב לשופט המיעוט מגלה אף היא הצדקה ליתן רשות ערעור בגלגול שלישי.

דין והכרעה

9. לאחר שעיינתי בבקשה על כל נספחיה הגעתי לכלל מסקנה כי דינה להידחות אף מבלי להיזקק לתגובת המשיבים.

10. הלכה ידועה היטב בפסיקתו של בית משפט זה היא כי הרשות לערער ב"גלגול שלישי" תינתן רק במקרים המעוררים שאלה עקרונית או משפטית החורגת מגדר עניינם הפרטי של הצדדים לסכסוך [ראו: ר"ע 103/82 חניון חיפה בע"מ נ' מצת אור (הדר חיפה) בע"מ, פ"ד לו(3) 123 (1982); אורי גורן סוגיות בסדר דין אזרחי 632-633 (מהדורה עשירית, 2009); משה קשת הזכויות הדיוניות וסדר הדין במשפט האזרחי ב 1271-1273 (מהדורה חמש עשרה, 2007)]. סבורני, כי בנסיבות המקרה דנן המבחנים הנ"ל אינם מתקיימים שכן אף לפי עמדתו של בית משפט השלום והפסיקה עליה הסתמך קיימת חובת בדיקה וגילוי של הבנק כלפי הערב. דהיינו, אין מחלוקת של ממש בין הערכאות במקרה דנן באשר לעצם קיומה של חובת גילוי ובדיקה המוטלת על הבנק, אלא שממצאיו העובדתיים של בית משפט השלום הם שהובילו אותו לתוצאה אליה הגיע. ודוק, ממצאים אלו התבררו כבלתי מדויקים. קרי, התוצאה השונה אליה הגיעו הערכאות הקודמות כלל אינה נעוצה במחלוקת משפטית אלא במחלוקת עובדתית. בנסיבות העניין מדובר במחלוקת הנוגעת לאופן יישומם של כללי הגילוי והבדיקה המוטלים על הבנק בנסיבותיו הקונקרטיות של המקרה. אכן, אין זו דרכה של ערכאת

הערעור להתערב בממצאי עובדה ומהימנות, אולם משעה שנמצא כי הערכאה הדיונית שגתה בקביעת ממצאים כגון דא כי אז שומה על ערכאת הערעור להתערב ולתקן את הדרוש. משכך, אין המקרה מגלה עילה למתן רשות ערעור ב"גלגול שלישי".

11. זאת ועוד, גם אם קיימת מחלוקת בין הערכאות הדיוניות בנושא היקף חובת הגילוי של הבנק כלפי ערב הרי ששאלה זו כלל אינה מתעוררת בנסיבותיו הקונקרטיות של המקרה דנן. במה דברים אמורים? דעת הרוב בבית המשפט המחוזי התהקתה אחר המסד הראייתי והצביעה על מחדלים קשים בהתנהלותו של הבנק. אילו נסיבות המקרה היו פחות מובהקות מבחינת מחרליו של הבנק והיה ניתן לפרש את התנהלותו לכאן ולכאן, יתכן שהיה מקום לשקול ליתן רשות ערעור ובכך להעמיד לדיון את שאלת היקף חובת הגילוי של הבנק כלפי ערב. ואולם, אין עסקינן במקרה גבולי אלא במקרה ברור של אי קיום חובות הבנק. מטעם זה אף אין בידי לקבל את עמדתה של דעת המיעוט לפיה דעת הרוב קבעה חובת בדיקה וגילוי מוגברת שיש בה להטיל חובות קשות יתר על המידה כלפי הבנק.

12. אשר על כן, דין הבקשה להידחות. משלא התבקשה תגובת המשיבים איני עושה צו להוצאות.

ניתנה היום, י"ג באדר א' התשע"א (17.2.2011).

ש ו פ ט